



UNIVERSITÄTS-  
BIBLIOTHEK  
PADERBORN

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiæ Doctoris, &  
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

**Molina, Luis de**

**Lugduni, 1622**

Vtrum singulis attributis & essentiæ diuinæ, omnia & singula reliqua  
essentialia sint. disput. 4.

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

possit quicquam eorum, quae in Deo sunt formaliter, quantum illud ex se cognosci valet: non tamen ut non possit intueri omnia, quae in Deo sunt formaliter, quippe cum illa, & finita sint quoad numerum, & propter omnimodam identitatem, quam habent inter se, contradictio sequatur, si vnum intuearis, reliqua interim non inueni.

4. Conclus.

Quarta conclusio. Deus ex aeternitate scientia naturali cognouit distinctionem, in ratione plurium attributorum, quam perfectiones, quae in ipso sunt formaliter, habere poterant per comparationem ad intellectum creatum, qui diuersos de illis conceptus potest effingere, & esse quam per scientiam liberam ex eadem aeternitate cognouit, quam distinctionem erant re ipsa habiturae. Haec est notissima, quoniam neque per scientiam naturalem latere Deum quicquam poterat eorum, quae quamque ratione esse possent, neque per scientiam liberam, quid esset re ipsa futurum.

5. Conclus.   
Attributa   
ut ex aeternitate habuerint distinctionem rationis comparatione intellectus diuini.

Quinta conclusio. Perfectiones, quae sunt formaliter in Deo, multis de causis distinguuntur ratione, per comparationem ad intellectum diuinum, atque ad eam distinctionem rationis inter eas ex aeternitate ipsis conuenit formaliter, & non solum fundamentaliter ac aptitudine, per comparationem ad intellectum diuinum. Hanc probant argumenta, quae Torres confecit. Etenim Deus, qui eodem intuitu suas omnes perfectiones ex aeternitate vidit, cognouit etiam illas virtute inter se distingui, ac plures esse, indeque provenire, ut aliquid conueniat sibi per intellectum, quod non per voluntatem, nempe producere Filium, & aliquid per voluntatem, quod non per intellectum, nempe producere Spiritum sanctum: simul etiam eodem intuitu cognouit, propter infinitam ac illimitatam perfectionem cuiusque eorum, vnamquamque includere ceteras, esseque omnes vnum quid simplicissimum: quare cognouit illas in ipsismet, absque vilo respectu ad res creatas, ut plures virtute, quae pluralitas cognita, sanè pluralitas est secundum rationem. Praeterea visione earundem perfectionum cognouit eas in se ipsis esse tales, ut de illis intellectus creatus formare posset multos conceptus inadaequatos, atque ad eam esse multa comparatione illorum conceptuum, fortisque rationem multorum attributorum, si cum eis conceptibus conferantur: ergo apprehendit illas per suum intellectum, ut multas illo modo, quae multiplicitas ita apprehensa, est multiplicitas rationis per comparationem ad intellectum illam apprehendentem. Quod fit, ut perfectiones illae per comparationem ad intellectum diuinum ex aeternitate habuerint distinctionem rationis inter se. In his Capreolus loco citato nobiscum sentit.

DISPUTATIO IV.

*Utrum singulis attributis, & essentia diuina, omnia, & singula reliqua essentialia sint.*

Secus opinio.

Sorsus, & qui illum sequuntur, ut affirmant attributa, tum inter se, tum à diuina essentia formaliter distingui, sic asseuerent necesse est, nullum eorum esse de intrinseca ratione ceterorum, quin potius in sensu formali vnumquodque eorum significatum in abstracto verè negari de reliquis similiter significatis.

1. Conclus.   
Attributa diuina inter se, & cù di-

Sit nihilominus haec conclusio. Attributa diuina, secundum esse, quod habent in Deo, ita affecta sunt inter se, & cum diuina essentia, ut de ratione

A cuiusque eorum sint cetera, ipsaque diuina essentia. Probatur conclusio, quoniam tum vnumquodque attributorum, tum etiam diuina essentia de sua intrinseca ratione formali est in Deo, non solum quiddam infinitum, sed etiam illimitatum quoad perfectionem, omnive ex parte perfectum, ac proinde de sua intrinseca ratione habens omnem vniuersim perfectionem simpliciter: si namque de sua intrinseca ratione formali non haberet omnem vniuersim perfectionem simpliciter, sanè de sua intrinseca ratione non esset illimitatum quoad perfectionem, omnive ex parte perfectum, ac proinde vel nulla ratione esset omni ex parte perfectum, vel perfectetur aliquo alio superaddito, quod esset extra intrinsecam ipsius rationem, atque adeo à quo ex natura rei distingueretur, comparareturque ad illud, ut potentia ad actum: cum autem haec omnia diuinae simplicitati repugnent, naturaeque ipsi perfectionum, quae formaliter sunt in Deo, sic, ut tam attributa diuina, quam essentia ita sint inter se affecta, ut singula sint de intrinseca ratione ceterorum, vsque ad eam in Deo haec omnia sint vnum, ut neque plus perfectionis, entitatis, aut rationis formalis realis sint haec omnia in Deo, quam vnumquodque eorum, neque minus vnumquodque eorum, quam omnia simul: quod affirmat Anselmus Monologo 16. in testimonio disp. 2. cõcl. 2. citato, ceteraque testimonia Augustini, Bernardi, aliorumque Patrum ibidem citata, & pleraque alia id ipsum sonant.

Neque placet, quod Torres ad hunc locum affirmat, vnumquodque videlicet attributum non propter suam rationem formalem, sed propter essentiam quam includit, includere reliqua attributa. Arbitror namque cum Caietano de ente & essentia cap. 6. quaest. 12. vnumquodque de sua ratione formali dicere ex se omnem perfectionem simpliciter, ac proinde reliqua attributa, tamen à nobis concipiatur & significetur, ut distinctum à reliquis, & limitatum ad certam perfectionem, idque, quia concipitur à nobis ex perfectione, atque ad modum perfectionis limitatae, quae ei in rebus creatis respondet.

Obiicies, implicat contradictionem aliqua duo mutuo se includere intrinsece & essentialiter: id namque quod includitur essentialiter in alio, est quid minus includente, ac proinde repugnat includere vicissim in se id, in quo essentialiter includitur, sic quia animal includitur essentialiter in homine, minus continet in se essentialiter, quam homo, & ob id implicat contradictionem includere vicissim hominem in se essentialiter: fit ergo, ut attributa non possint sese mutuo includere.

Ad hoc argumentum dicendum est, quamuis contradictionem implicet, duo aliqua distincta aliquo modo ex natura rei sese mutuo intrinsece & essentialiter completi, quo pacto contradictio sequetur, si homo & animal, quae ex natura rei distinguuntur, sese intrinsece contineant, eod quod homo supra animal addat rationale: attamen nullam esse contradictionem, si aliqua, quae sunt idem ex natura rei, distincta solum ratione ac virtute, ita sint affecta, ut ratione cuiusque eorum sint cetera, aut potius, cetera sint prorsus ipsamet ratio, atque essentia cuiusque ceterorum. Itaque argumentum optime probat, non rectè dici attributa se mutuo includere, quippe cum includere propriè loquendo sit continere addendo, aut ambiendo, quali contentens sit quid distinctum à contento, illudque excedens, quae aliena omnino sunt ab attributis diu-

MOL  
IN  
D

una & scilicet, ita ut effecta, ut de ratione intrinseca cuiusque sint cetera.

Impugnatio sententia Barth. Torri.

Vnumquodque accipitur tum diuino de sua ratione formali dicit omnem perfectionem.

Obiicit.

Solutio.

Attributa diuina inter se, & cù di-

nis & essentia, inter quae est omnimoda identitas ex natura rei. Qua de causa nos hactenus abstinui-  
mus ab eo modo loquendi, quo quidam videntur  
dicentes, attributa se mutuo includere, vti quae sumus  
potius hoc alio de ratione cuiusque attributi sunt ca-  
etera, aut potius, caetera sunt ratio, & essentia cuiusque  
aliorum. Tolerandus verò est ille alius modus lo-  
quendi, quia saepe non facile occurrunt verba, qui-  
bus explicetur, esse mutuo de ratione essentiae, &  
caeterorum, sanoque modo est intelligendus, ita vt  
non sit propria inclusio.

est in tribus personis diuinis: paternitas verò est in  
solo Patre; ergo essentia & relatio paternitatis ex  
natura rei distinguuntur formaliter.

Secundò Patet generando Filium praebet ei ef-  
sentiam, & non paternitatem: vt ei im habetur in  
Concilio Florentino; in litteris sanctae vniõis, in  
decreto de processione Spiritus sancti, Pater omnia  
quae Patris sunt, vniõis suo gignendo dedit, praeter esse  
Patrem: ergo paternitas & essentia non sunt idem  
formaliter.

Tertiò, eadem numero ratio formalis non po-  
test esse simul absoluta, & respectiua: absolutum  
namque & respectiuum differunt genere: praeter-  
reà respectiuum est ad aliud, absolutum verò non  
est ad aliud: quare si eadem numero ratio formalis  
simul esset absoluta & respectiua, simul esset ad  
aliud, & non esset ad aliud, quod contradiccionem  
implicat: ergo inter essentiam & relationem ex na-  
tura rei datur diuersitas formalis.

Quartò eadem numero, prorsusque simplex ra-  
tio formalis, non potest esse simul principium vt ali-  
qua conueniant, & sint vnum realiter inter se, & vt  
distinguantur realiter: sed essentia diuina est princi-  
pium, vt tres personae diuinae conueniant, & sint  
realiter vnum inter se in ratione vnius Dei: paterni-  
tas verò est principium distinguens realiter Patrem  
à reliquis personis diuinis, vt vtrumque constat ex  
illo Concilij Lateranensis cap. Firmiter, de summa  
Trinitate & fide Catholica, Haec sancta Trinitas se-  
cundam communem essentiam indiuidua, & secundam  
personales proprietates discreta: ergo essentia diuina  
& paternitas in Deo non sunt idem formaliter.

Quintò, argumentatur Scotus, Pater aeternus,  
intelligendo se, intelligit essentiam suam & pater-  
nitatem: aut ergo intelligit essentiam suam & pater-  
nitatem, vt duo obiecta formalia, aut vt vnum,

alio atque alio modo conceptum: si des hoc secun-  
dum, sequitur paternitatem & essentiam solam  
distingui penes modum concipiendi, non secus ac  
Deus & deitas, aut homo & humanitas, & cum  
solus modus concipiendi sufficiens non sit, vt  
vnum ex natura rei sit communicatum multis,  
alterum verò minime, sequetur essentiam & pater-  
nitatem non ita se habere, vt essentia ex natura  
rei communicata sit tribus personis diuinis, pater-  
nitas verò non item, quod tamen est haereticum:  
si autem des primum, argumentor in huc modum:  
Notitia intuitiua est rei actu existens in eorum  
natura: cum ergo Deus intelligat essentiam & pater-  
nitatem per notitiam intuitiuam, vt duo obiecta  
formalia, sit vt essentia & paternitas prius no-  
stro intelligendi more existant vt duo, quam sit ip-  
samet notitia, quippe cum obiectum praecedat no-  
ticiam (intuitiuam praesertim) cuius est obiectum,  
ac proinde sit, vt essentia & paternitas ex natura  
rei sint duo obiecta formalia, distincta inter se for-  
maliter, quod erat probandum.

Durandus in 1. dist. 33. q. 1. tria affirmat. Primum  
est: Relationem & essentiam in Deo non distingui se-  
cundum rationem. Id probat, quoniam distinguuntur se-  
cundum operationem intellectus, quippe cum à parte  
rei in persona Filij sit essentia & non paternitas:  
quae autem ita sunt affecta, vt à parte rei seclusa  
operatione intellectus vnum sit in vno supposito,  
in quo non est aliud, ex natura rei distinguuntur.  
Secundum est: Simpliciter & absolute affirmandum  
non esse, relationem & essentiam distinguere inter se.  
Quod probat, quoniam, quae simpliciter & absolu-  
te distinguuntur ab invicem, ita habent inter se, vt  
vnum re ipsa non sit aliud: relatio autem & essentia  
diuina

Obiectio al-  
tera.

Diuisio.

Obiectio rursus, si tanta esset identitas inter at-  
tributa inter se, & cum diuina essentia, quanta ex-  
plicata est, sequeretur hanc esse vocam, intellectus di-  
uini, quatenus intellectus, est voluntas diuina, quatenus  
voluntas, & e contrario: ergo Filius, qui procedit per  
intellectum, procedit per voluntatem, imò, quatenus pro-  
cedit per intellectum, procedit per voluntatem, quod tam-  
en est falsum, pugnatq, cum dictis disputatione 2.

Ad hoc argumentum concederem primam con-  
sequentiam, praesertim si particula, quatenus, sumat-  
ur specificatiue, ac sit sensus, intellectus, quatenus  
intellectus, id est, sub ratione formali intellectus,  
aut quoad rationem formalem intellectus, est vo-  
luntas, quatenus voluntas, id est, sub ratione formali  
voluntatis, aut quoad rationem formalem voluntatis:  
ea atamen consequentia concessa, neganda est  
secunda, qua inferitur: ergo Filius procedit per vo-  
luntatem, & quatenus procedit per intellectum, pro-  
cedit per voluntatem. Ratio est, quoniam Filio con-  
uenit procedere per intellectum, quatenus intelle-  
ctus virtute distinguitur à voluntate: quare ex eo,  
quòd intellectus & voluntas sint idè omnino for-  
maliter, & ob id intellectus, quatenus intellectus,  
sit voluntas, qui infert, Filium procedere per vo-  
luntatem, committit fallaciam accidentis, dñ quod  
conuenit vni, quatenus aliquo modo distinguitur  
ab alio, infert conuenire illi alteri, quòd aliàs est  
idem cum illo: esset verò optima consequentia, si  
inferretur, ergo filius procedit per rationem formalem,  
quo formaliter est voluntas. Multò apertius secunda  
consequentia est nulla, si in consequente particula,  
quatenus, sumatur reduplicatiue, & sit sensus, quia  
procedit per intellectum, procedit per voluntatem.  
Etenim quia natura diuina habet, vt sit ratio  
formalis intellectus, habet, vt sit principium quo  
productionis Filij, & quia habet, vt sit ratio forma-  
lis voluntatis, habet vt sit principium quo produ-  
ctionis Spiritus sancti, & non e contrario: quare si  
particula illa sumatur reduplicatiue, denotetque  
rationem & causam productionis, consequentia  
apertè est nulla, quippe cum denoteretur diuersa  
omnino ratio, propter quam à natura diuina, tam-  
quam à principio quo, procedit Filius.

DISPUTATIO V

Ytrum relationes diuinae ex natura rei distin-  
guantur à diuina essentia.

Scotus in 4. dist. q. 7. a. 1. dicit, diuinas relationes dis-  
tingui à diuina essentia formaliter, atque adeò  
in sensu formali paternitatem non esse essentiam,  
aut e contrario, sed solam in identico, vt inuauit  
identitatem realem, non verò formalem.

Suaderi autem potest haec sententia. Primum, quoniam  
si quis nequit, vt idem prorsus ex natura rei sit  
commune multis suppositis, in quibus re ipsa sit, &  
non sit commune illis, sed sit in vno illorum tan-  
tum, id enim contradiccionem implicat, sed essentia  
diuina ex natura rei seclusa operatione intellectus,

Senti opinio  
de distinc-  
tione  
relationum  
ab essentia.

Probat  
primo.

Secundò.

Tertiò.

Quartò.

Quintò.

Durandi de  
eadem re sen-  
tentia, qua tri-  
bus assertis  
continetur.  
Primum.

Secundum.